

JOCUL „OGLINZILOR PARALELE“, *ASTROTURFING* ȘI TEHNO-POPULISM: FENOMENUL CĂLIN GEORGESCU¹

RADU CARP*

Abstract. *The second round of presidential elections in Romania has been cancelled by the Constitutional Court on 6th of December 2024, after deciding that the first round has been subject to various illegal and foreign actors' interference. Romanian authorities provided some evidences that were widely discussed before and after the elections canceling. A widespread narrative is that these evidences were not enough to cancel the second round. This article argues that more evidences, result of intense research, came into spotlight afterwards and these must be taken into account. Only by discussing everything that was revealed an image of interference in the elections becomes clearer. More broadly, the example of Romanian elections shows democracies are confronted nowadays with a huge dilemma, how to confront techno-populism and how to set the rules for social media networks to be sure that the free will of the voter is not affected. The article offers some solutions in this respect, but concludes that more challenges are lying ahead.*

Keywords: *astroturfing; cyber-attacks; elections; foreign actors; distortion; intelligence; narratives; social media; techno-populism.*

Din momentul în care au fost desecretizate documentele CSAT referitoare la campania electorală a domnului Călin Georgescu, au început să apară semne de întrebare. Inițial s-a afirmat că ar fi vorba de dovezi, dar s-a spus că nu sunt suficiente pentru a proba intervenția Federației Ruse în alegerile din România. Ulterior anulării alegerilor prezidențiale în data de 6 decembrie 2024, acest tip de argumentație a fost amplificat. La început a fost un curent de opinie marginal, iar apoi, pe măsura trecerii timpului, opinia publică a fost invadată cu mesaje ale celor care nu credeau în influența externă, punând accentul mai degrabă pe factori interni. Narativul majoritar în etapa inițială a fost că acest candidat ar fi pro-

* Prof. univ. dr., Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București. Doctor Honoris Causa al Universității „Petre Andrei” din Iași.

¹ O primă versiune a acestui articol a fost publicată cu titlul „Emițător-receptor-emițător și jocul «oglinzilor paralele»: ecuația prin care alegerile din România au fost fraudate cu intervenția unor actori externi”, în *Polis*, volum XIII, nr. 1/2025, pp. 147-158. Această versiune integrează opiniile exprimate și documentele emise ulterior lunii ianuarie 2025.

dusul unor grupări interne din servicii de *intelligence*, grupări de extrema dreaptă, nostalgici ai regimului comunist etc., iar factorul extern a fost combătut fără argumente sau trecut sub tăcere. Este adevărat că, după declasificarea documentelor aflate pe masa CSAT, autoritățile române nu au mai prezentat nicio dovadă suplimentară privind influența externă, dar au apărut alte dovezi. Au existat mai multe cercetări independente care au pus în lumină felul în care mesajele lui Călin Georgescu au fost propagate în mediul *online*, s-au găsit mai multe conturi false, au fost identificate și o serie de persoane indicate în rapoartele desecretizate, dar firele care duceau mai departe s-au oprit undeva în Africa de Sud sau, mai nou, Ucraina. Chiar și atunci când investigațiile din țări terțe ajungeau la a găsi un fir care ducea inevitabil la o influență rusă, media le-a preluat ca pe un fel de notă de subsol.

S-a construit narativul „nu avem dovezi despre implicarea externă în campania electorală”. De asemenea, s-a dezvoltat și urmat narativul „nu avem dovezi suficiente despre influența rusă dar avem totuși câteva dovezi”². Singura problemă este că, pentru a demonstra influența unui stat străin într-un proces electoral, trebuie să știi unde să cauți și cum să cauți. Dacă vom reciti documentele prezentate CSAT, vom vedea că, în afară de afirmațiile referitoare la un atac cibernetic împotriva rețelei *online* a Biroului Electoral Central (BEC) și Autorității Electorale Permanente (AEP), nu găsim *prima facie* dovezi ale unei implicări directe a Federației Ruse. Nici afirmația din aceste rapoarte, potrivit căreia atacurile respective au avut originea într-un număr impresionant de țări, nu pare a fi relevantă pentru susținătorii teoriei care afirmă „nu avem dovezi”. Marea problemă este că, folosind aceeași metodă, respectiv așteptând ca aceste dovezi să apară, ele nu vor apărea niciodată. Este nevoie de o metodă mult mai proactivă pentru a găsi respectivele dovezi.

În primul rând, o informație esențială a fost ignorată, anume faptul că, la desecretizarea respectivelor rapoarte, s-a precizat că este vorba de o desecretizare parțială. Aceasta înseamnă că ceea ce s-a vehiculat în spațiul public este doar vârful aisbergului, iar multe informații referitoare la influența externă în procesul electoral nu au fost (încă) făcute publice. Motivul este acela că serviciile de *intelligence*, atunci când au operațiuni în derulare, nu riscă să compromită anumite surse și informații care sunt încă în proces de a fi investigate. Vom avea acces la aceste rapoarte, în integralitatea lor? Este o întrebare la care nu avem deocamdată răspuns.

SUA au oferit relativ recent un exemplu de desecretizare a unor informații obținute pe bază de *intelligence*: este vorba de date care indicau o iminentă operațiune armată a Federației Ruse în Ucraina, înainte de februarie 2022. Pentru a se realiza faptul că războiul este inevitabil, SUA au ales să facă publice câteva din informațiile secretizate. A existat însă o întreagă dezbatere în cadrul comunității de *intelligence* a SUA în acea perioadă: dacă ar fi fost făcute publice toate datele, operațiuni în curs ar fi fost compromise. S-a ales până la urmă calea de

² Un exemplu în acest sens, Marius Ghincea, „Au fost rușii? Ce ne spun dovezile despre o posibilă implicare a Rusiei în alegerile din România”, disponibil la <https://www.contributors.ro/au-fost-rusii-ce-ne-spun-dovezile-despre-o-posibila-implicare-a-rusiei-in-alegerile-din-romania/>, accesat la data de 13 august 2025.

mijloc, justificată de necesitatea unei intervenții radicale pentru a convinge opinia publică.³ La fel ca în cazul României în noiembrie 2024, în perioada decembrie 2021-februarie 2022 SUA au făcut publice doar anumite informații (despre invazia Ucrainei) și nu s-a mers atât de departe până la a prezenta în media documente desecretizate în această privință. România a făcut astfel un pas radical referitor la mediatizarea unor informații provenite din *intelligence*. Exact contrar narativului care afirmă „nu am aflat nimic din rapoartele trimise CSAT“.

Pentru a vedea când am putea avea acces la toate informațiile necesare pentru a înțelege ce s-a întâmplat, este util a ne raporta la manipularea alegerilor prezidențiale din SUA în 2016. Au existat elemente legate de interferența unității GRU 26165 abia la câteva luni după ce aceasta reușise penetrarea comunicațiilor *online* ale Partidului Democrat și multe atacuri cibernetice au putut fi oprite, dar nu și întreaga operațiune. S-a afirmat public că există o intervenție externă, fără a se face publice rapoarte, documente, convorbiri etc. Contracandidatul doamnei Clinton și echipa sa au cerut dovezi, așa cum face și acum domnul Călin Georgescu în România. Publicul american și media nu au cerut dovezi, ci au pornit în căutarea lor. Acest efort avea să fie recompensat abia în 2020, la aproape 4 ani de la începutul operațiunii GRU. Atunci s-a putut afirma cu precizie când a fost penetrat computerul managerului de campanie Paul Manafort, când această breșă a oferit acces în întregul sistem informatic, ce mesaje false s-au propagat folosind această breșă etc.⁴ Avem de așteptat și în România 4 ani până când vom avea toate dovezile implicării externe în vederea manipulării alegerilor? S-ar putea ca acest interval de timp să fie mai scurt, deoarece acum cunoaștem în linii mari acest *modus operandi* al celor care gândesc la Kremlin astfel de strategii de deturnare a alegerilor.

Înainte de a începe prezentarea unor date care descriu peisajul influenței externe, ar trebui să vedem de ce ascensiunea lui Călin Georgescu a fost atât de bruscă, iar rezultatul total neașteptat. Acest candidat reprezintă de fapt prima manifestare concretă în România a fenomenului numit „tehnopopulism“. Este vorba de o combinație între tehnocrație și populism, în sensul că mișcările populiste încep să folosească pe scară largă și chiar să devină dependente de tehnologie, exprimată prin algoritmiile rețelelor sociale. Populiștii pot ajunge la largi secțiuni din electorat la care altfel nu puteau ajunge prin mijloacele digitale, devenite „clasice“. Scopul este nu doar strict electoral, ci crearea unei sfere publice extinse, care să influențeze în manieră decisivă opinia publică. Giovanni Bello a definit „tehnopopulismul“ într-un articol publicat în 2019⁵, considerând că democrația liberală este amenințată deopotrivă de populism – care pretinde mai multă legitimitate pentru lideri – și tehnocrație – care pretinde mai multă eficiență în activitatea de guvernare. Aceste două forțe exercită presiuni asupra instituțiilor care formează o democrație liberală. Un alt autor, Marco Deseriis, face distincția

³ Vezi Bob Woodward, *War*, Simon&Schuster, New York, 2024, p. 64 și urm.

⁴ Vezi Thomas Rid, *Active Measures. The Secret History of Disinformation Political Warfare*, Profile Books, London, 2020, p. 377 și urm.

⁵ Giovanni Bello, *Democracy in the Age of Techno-Populism*, 2019. Mss., disponibil la https://www.academia.edu/38568004/Democracy_in_the_age_of_techno_populism, accesat la data de 13 august 2025.

între două variante de tehnopopulism: cea tehnocrată, fără un lider marcant, și cea bazată pe liderul puternic, prezentă în cadrul partidelor populiste. Deseriis oferă în acest sens exemplele partidelor Podemos și M5S.⁶ În cazul României, nu a fost vorba, în premieră, de un partid politic care a introdus o variantă de tehnopopulism, ci de un candidat, Călin Georgescu. Putem afirma că, din acest punct de vedere, România a inovat în materie de tehnopopulism. Terenul era pregătit, deoarece promotorii tehnopopulismului nu au putut opri sentimentul antisistem al adepților lor (liderii Podemos și M5S au promovat intens sentimente antipartine, potrivit analizei lui Arthur Lipow și Patrick Seyd⁷). În prezent, nici Podemos, nici M5S, cazurile cercetate intens în legătură cu tehnopopulismul, nu mai sunt ce au fost: alegătorii lor au migrat către candidați care includ dispariția partidelor sau un rol mai redus pentru acestea, în cadrul operațiunii de demantelare a „sistemului”. Tehnopopulismul oferă o formă de „utopie tehnologică”⁸ care consideră că rețelele sociale și, mai nou, Inteligența Artificială pot mobiliza mai bine și mai eficient alegătorii la vot decât partidele tradiționale. Călin Georgescu reprezintă o etapă superioară a tehnopopulismului, o etapă în care componenta partinică practic nu mai există.

Tehnopopulismul descrie un fenomen pe care alți autori l-au descris în forme diferite. Giuliano da Empoli vorbește despre „inginerii haosului”, cei care „reinventează propaganda adaptată... rețelelor sociale”. Esențial este algoritmul, care poate fi programat pentru a ținti cu un anumit conținut persoane sau grupuri specifice. Acești „ingineri ai haosului” au descoperit cât de vulnerabil este domeniul politic la manipulările *online* și că se adaptează în continuu noilor tehnologii. Potrivit lui da Empoli, s-a trecut la „politica cuantică”, asemănătoare trecerii la stadiul de fizică cuantică, un gen de politică în care realitatea obiectivă nu mai există, fiind înlocuită cu ideea că fiecare își construiește propria realitate.⁹

În opinia lui Rogers Brubaker, trăim într-o „hiperconectivitate digitală”, care poate fi definită drept „un mediu complex al mediilor”. În acest hipermediu, nu există o singură formă de cunoaștere, ci mai multe. Într-un mediu în care nu există doar conexiuni limitate, ci un număr practic nelimitat de conexiuni, problema cunoașterii devine obiect de preocupare pentru politică. Apare astfel „politica post-adevăr”, este facilitată apariția de „subculturi mediate digital”. Hiperconectivitatea este pentru Brubaker o oportunitate pentru democrație, dar totodată o mare provocare, din moment ce adversarii democrației pot utiliza în folosul lor mediul *online*.¹⁰

Byung-Chul Han vorbește la rândul său despre „infocrație”, acea formă de democrație în care politica este subordonată complet logicii prezenței online.¹¹

⁶ Marco Deseriis, „Techno – populism: The Emergence of a Discursive Formation. TripleC: Communication Capitalism & Critique”, în *Journal for a Global Sustainable Information Society*, 15(2)/2017, pp. 441-458.

⁷ Arthur Lipow, Patrick Seyd, „Political Parties and the Challenge of Democracy: From Steam – Engines to Techno – Populism”, în *New Political Science*, 17, pp. 295-308.

⁸ Carlo Invernizzi Accetti, Chris Bickerton, *Techno – Populism. The New Logic of Democratic Politics*, Oxford University Press, Oxford, 2021.

⁹ Giuliano Da Empoli, *Les ingénieurs du chaos*, Gallimard, Paris, 2019.

¹⁰ Rogers Brubaker, *Hyperconnectivity And Its Discontents*, Polity Press, Cambridge, 2023.

¹¹ Byung – Chul Han, *Infokratie. Digitalisierung und die Krise der Demokratie*, MSB Matthes & Seitz, Berlin, 2021.

Indiferent că vorbim despre „tehnopopulism“, „hiperconectivitate digitală“ sau „infocrație“, toate aceste concepte au în vedere același fenomen: transformarea politicii în epoca rețelelor sociale, a algoritmilor, *boosting*, microtargetare, Inteligență Artificială etc. Sunt fenomene noi, pe care literatura de specialitate abia acum începe să le studieze și care, din cauza exploziei tehnologice, nu au ajuns să fie reglementate îndeajuns.

Acesta este contextul în care Călin Georgescu și-a făcut apariția pe scena politică românească. Ascensiunea sa în progresie geometrică de la o săptămână la alta nu poate fi explicată doar prin folosirea unor instrumente puse la dispoziție de noile tehnologii, instrumente pe care oricine le poate folosi.

Cei care susțin ideea „Călin Georgescu – creație a unui sistem intern“ au dreptate până la un punct. În opinia noastră, a fost o întâlnire „fericită“ între un candidat, produs 100% al unui permafrost indigen, care avea deja idei foarte apropiate propagandei ruse, și această propagandă. Întâlnirea nu a fost, probabil, una de ordin material, fizic. Nu ne putem imagina că Georgescu a primit instrucțiuni în plic (deși nu putem exclude nici această variantă). Mai degrabă, a fost vorba de o „poveste de dragoste“ la distanță (care se poate realiza chiar și fără ca „îndrăgostiții“ să se cunoască): un narativ promovat de Georgescu a fost amplificat de un „aparat de rezonanță“ rus, iar același aparat de rezonanță s-a transformat din receptor în emițător. Georgescu a devenit ulterior receptor al noului mesaj, pe care l-a fasonat și transmis într-o nouă formă, într-un joc al oglinzilor paralele reluat la infinit. Relația dintre sursa externă de influențare a alegerilor și Călin Georgescu a fost una de emițător-receptor la distanță.

Acest mecanism a devenit evident în perioada postelectorală. De exemplu, Federația Rusă a dorit să preîntâmpine orice scenariu prin care forțe de menținere a păcii în Ucraina, în eventualitatea unui armistițiu care să pună capăt temporar războiului, să vină pe ruta România-Sudul Ucrainei, o rută considerată de Kremlin foarte vulnerabilă (dovada fiind obsesia atacării podului de la Zatoka, la vărsarea Nistrului în Marea Neagră). Pentru Kremlin, aceste forțe de menținere a păcii ar putea fi inițiate doar dinspre nord-vest, pentru a dizloca militari ucraineni de la granița cu Belarus, nu și din Sud-Vest. Evident, un scenariu care să implice forțe de menținere a păcii în Ucraina este încă în stadiul incipient, momentul unei asemenea discuții nu a venit încă. Pentru a preîntâmpina orice discuție pe această temă, Kremlinul a fabricat un narativ: baza Kogălniceanu va fi punctul de intrare a unor forțe NATO care vor penetra granița României cu Ucraina și vor provoca un război între NATO și Federația Rusă. Întrucât era mai credibil ca acest narativ să fie lansat din România, Georgescu l-a distribuit. Imediat, a fost preluat de propaganda rusă ca fiind punctul de vedere al unui „înalt oficial român“, „președintele ales“ etc. Să presupunem că, la un moment dat, cineva din Administrația Trump ar iniția o discuție pe marginea unor forțe de menținere a păcii în Ucraina. Instant, Kremlinul va replica: „Ah, nu suntem deloc surprinși. Cunoaștem planul pe care l-ați ținut secret. Chiar un lider al unei țări NATO, Călin Georgescu, l-a expus. De fapt, vreți să provocați un război cu noi, folosiți Ucraina drept paravan. Cum de unde știm? Tot acel lider a devoalat planul. Vedeți, nici nu avem nevoie de informatori. Cei care vă susțin comit imprudențe“. Iar jocul emițător-recep-

tor-emisător poate continua, domnul Georgescu urmând a enunța următoarea parte a „scenariului“, iar „receptorul“ de la Kremlin să intre din nou în funcțiune.

Am dat doar un exemplu despre cum funcționează acest tip de influență la distanță, cea mai vizibilă dintre toate modalitățile de promovare a lui Călin Georgescu.

Alte forme sunt mai puțin vizibile, dar încercăm să le identificăm și să le analizăm.

Știm că primul act în ampla acțiune de manipulare la alegerile din SUA în 2016 a fost inițierea unui atac cibernetic. Mai înainte, la alegerile parlamentare din Ucraina din 2014, au fost atacate *website*-urile autorităților electorale. Avem indicii de astfel de intervenții în România din rapoartele destinate CSAT.

Cum au acționat însă concret cei care au încercat să influențeze aceste alegeri?

Un raport din decembrie 2024¹² oferă date în plus despre *modus operandi*. Atacul asupra AEP a început mai demult, prin accesarea documentelor publice. Au fost identificate apoi posibile căi de acces, prin studierea atentă a *website*-urilor instituțiilor publice, pentru a găsi căi de acces. Atacatorii au căutat date despre persoanele cu drept de acces la sistemele critice în timpul procesului electoral, infrastructura tehnică (detalii despre *servere*, *software* etc. care puteau fi accesate) și termene operaționale (când este mai indicat să se dea un atac cibernetic susținut în timpul procesului electoral). La alegerile din Ucraina din 2014, *website*-ul autorității electorale a fost penetrat relativ ușor, s-a încercat prezentarea unor date false la finalul zilei prin intermediul unui *website* fals, dar ucrainenii au realizat despre ce este vorba și au atras atenția că este posibil ca primele date comunicate publicului să nu fie cele adevărate, ci trebuie așteptat până când se vor da datele oficiale. Probabil că s-a încercat un astfel de atac cibernetic și în România, crezându-se că aceste sisteme operaționale sunt la nivelul celor folosite în Ucraina în 2014. S-a constatat însă că totuși aceste sisteme sunt mai greu de penetrat, dar încercarea a existat în ziua votului.

Respectivul raport oferă un aspect interesant, care poate fi așezat în imensul *puzzle* pe care îl reprezintă influența externă în alegerile din România. În 2021 AEP a găzduit la București o conferință a Asociației Oficialilor Electorali Europeni (ACEEEO). Pe agendă se afla și subiectul „cele mai noi transformări digitale ale proceselor electorale din România“. Evenimentul nu a mai avut loc datorită intervenției societății civile, deoarece la acesta și-a anunțat participarea și un reprezentant rus, care dorea să vorbească despre „contribuția internațională a Federației Ruse la asigurarea legitimității alegerilor“.

2021 a fost așadar primul moment în care poate fi documentată în prezent o încercare a Federației Ruse de a penetra prin atacuri cibernetice instituțiile care au ca rol organizarea procesului electoral în România. Momentul ales este interesant, deoarece corespunde perioadei care a urmat momentului în care primele dovezi concludente despre încercarea de manipulare a alegerilor din SUA au

¹² Andra-Lucia Martinescu, Sorina Stallard, Alina Balatchi-Lupașcu, Mihai George Forlafi & The Osavul Data Team: Yan Kurtov, Dmytro Plieshakov & Yevhen Popov, *Networks of Influence: Decoding foreign meddling in Romania's elections*.

apărut. Știm astăzi că 797 conturi TikTok au fost create în 2016 pentru a fi activate abia în 2024, odată cu începutul campaniei lui Călin Georgescu. Prin urmare, Federația Rusă a testat primul atac cibernetic în materie electorală în 2014, l-a realizat la proporții mai mari în 2016, creând simultan și premisele ca în România (și în alte țări) să aibă loc un asemenea atac. În 2020 se descoperă primele vulnerabilități ale atacului cibernetic rus din 2016, iar la întâlnirea de la Geneva dintre Biden și Putin, din iunie 2021, președintele SUA cere Federației Ruse să înceteze atacurile cibernetice asupra infrastructurii critice din SUA. Este momentul în care *hackerii* ruși încearcă să găsească mai multe căi de acces în sistemul *online* de gestionare a alegerilor din România; demersul este dejucat și astfel se intensifică încercarea de influențare a alegerilor de la distanță.

Același raport, pe baza unei colaborări cu Osavul¹³, arată că, din mai 2023 până în decembrie 2024, 3590 de publicații și mesaje au multiplicat mesajele lui Călin Georgescu pe diverse platforme *online*. Analiza s-a bazat pe așa-numiții „indicatori de compromis“ (IOC). Aceștia sunt semne care ajută la identificarea unor actori ce participă la măsuri de dezinformare sau la „măsuri active“. Pe baza identificării unor IOC, au fost găsiți 144 de actori și rețele specializate în campanii de dezinformare și 469 de măsuri active, dintre care una inițiată de un actor aflat sub incidența unor sancțiuni internaționale. Aceste „măsuri active“ sau „activități subversive“ sunt inițiate de actori externi, preponderent serviciile de *intelligence* ale unui stat. Dintre cei 469 de actori, au fost identificați 99 ca fiind de origine rusă, printre care Russia Today, Sputnik etc. Altfel spus, mergând mai departe de concluziile acestui raport, *dintr-un total de 613 de acțiuni inițiate pe plan extern, menite a contribui la campania lui Călin Georgescu, 243 își au originea în Federația Rusă, ceea ce reprezintă 39,64% din total, fiind vorba de servicii de intelligence, canale media, hackeri etc.* Aceasta nu înseamnă, desigur, că restul acțiunilor nu sunt legate tot de războiul hibrid purtat de Federația Rusă în vederea influențării alegerilor din România, ci doar că nu există deocamdată suficiente probe pentru a afirma acest lucru.

Chiar și folosind metode foarte precise de stabilire a originii actorilor implicați în această campanie, este greu a identifica exact cine a contribuit și cum. De exemplu, raportul menționează că un canal Telegram, PressTV, care era inițial localizat în SUA, a fost preluat de media de stat din Iran. Acesta a distribuit 15 mesaje pro-Georgescu în perioada 25 noiembrie-4 decembrie 2024, exact ca și alte canale clar afiliate Federației Ruse. Conținutul de pe PressTV în Iran era exact identic cu cel promovat pe canale rusești. La o privire superficială, ar fi părut că un actor din SUA este la originea acestei propagări a unor informații.

Raportul respectiv a constatat că aria geografică de răspândire a acestor mesaje este foarte vastă, de asemenea și limbile în care a fost distribuită informația pro-Georgescu. Raportul nu a mers mai departe, dar ne putem desigur întreba dacă nu a fost cumva vorba de un *soft* AI pentru traducere simultană în mai multe

¹³ Platformă *online* bazată pe IA care elaborează „analize ale unor narative de dezinformare și identifică amenințări în materie de *intelligence*“ și care colaborează cu „guverne, media, ONG-uri, mediul de afaceri și lideri de opinie pentru monitorizarea unor narative“, potrivit propriei prezentări, disponibilă la <https://www.osavul.cloud/>, accesat la data de 13 august 2025.

limbi – iar în acest caz apare întrebarea cine a produs și a pus în funcțiune pentru campania electorală un asemenea *soft*.

Raportul dă drept exemplu un *website*, InfoDefenseROM, care aparține unor vaste rețele de *website*-uri InfoDefense ce răspândesc dezinformare rusă în Bulgaria, Italia, Spania, Portugalia, Germania, Grecia, Olanda, SUA, Japonia etc. InfoDefenseROM a furnizat informații despre victoria lui Georgescu în primul tur, simultan cu canalele în alte limbi. În acest fel, Federația Rusă încalcă sistematic sancțiunile UE care privesc furnizorii media prin care se distribuie propaganda sa.

Raportul identifică un *pattern* similar și pentru alte *website*-uri: Wallachian Gazette, !!!LIBERTATE, Stop PLANDEMIA, Comunitatea Identitară România, InfoPlaneta, R3media, Uragan asupra Europei. Întrebarea legitimă este de ce mai funcționează acestea? De ce nu au fost închise după data de 6 decembrie?!

Un alt exemplu de amplificare a dezinformării legate de Călin Georgescu în timpul campaniei electorale: Andrei Popoviciu dezvăluia într-un articol publicat la 13 decembrie 2024 pe politico.eu¹⁴ că George Galloway, un blogger cu 765 000 de urmăritori, scria pe X la data de 29 noiembrie 2024: „Georgescu ne avertizează că stânga dorește să trimită soldații României să moară în Ucraina“. Același Galloway îl considera pe Georgescu (potrivit unei analize a jurnalistului de investigații Matei Roșca) un important „*whistleblower*“ de la ONU, care a făcut „revelații“ despre cum acționează ONU cu adevărat, într-un interviu pe YouTube cu Reimar Fuellmich – un german arestat pentru deturnare de fonduri în 2023.

Călin Georgescu a afirmat că nu a investit nimic în mesajele *online* în timpul campaniei electorale. Știm la ora actuală că alții au investit pentru el, în criptomonede. Nu avem dovada că această campanie ar fi fost susținută cu criptomonede și din partea unor actori ruși. Există însă numeroase semne de întrebare în această privință. De exemplu, un canal Telegram, Grup N3, cu 341 490 de urmăritori, a preluat în timpul campaniei electorale afirmația lui Călin Georgescu, formulată într-un interviu pe YouTube din 2023, că „pedofilia globală oligarhică face să dispară 8 milioane de copii anual“. Întrebarea este: de ce acest tip de informație falsă vehiculată de Georgescu a fost preluată de propaganda rusă *exact* în timpul campaniei electorale? De ce nu a fost preluată atunci când a fost formulată? Interesant este faptul că Georgescu a introdus prin această dezinformare un narativ destinat a contracara, indirect, o informație adevărată, dar care nu convine deloc regimului de la Kremlin: Vladimir Putin, împreună cu Maria Lvova-Belova, au fost puși sub acuzare de către Curtea Penală Internațională exact pentru traficul ilegal de copii din regiunile ocupate ale Ucrainei.¹⁵ Moscova l-a ajutat pe Georgescu, Georgescu a întors ajutorul înapoi.

¹⁴ Andrei Popoviciu, *TikTok influencers flee Romania amid tax probe into their election rule*, disponibil la <https://www.politico.eu/article/romania-tiktok-election-calvin-georgescu-elena-lasconi/>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

¹⁵ *Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova*, disponibil la <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

O investigație Public Record publicată pe data de 8 decembrie 2024 a arătat că în februarie 2024 Viginum, agenție de stat care funcționează în cadrul Secretariatului General al Apărării și Siguranței Naționale din Franța, și care analizează dezinformarea *online*, a descoperit rețeaua Portal Kombat¹⁶. Această rețea acționează în 19 state europene, printre care și România. Public Record a descoperit că mai multe *website*-uri care folosesc denumirea Pravda au diseminat masiv articole despre Georgescu, în mai multe limbi, inclusiv română. Aceste *website*-uri au caracteristici tehnice comune, IP-uri ruse și sunt toate înregistrate prin intermediul companiei ruse Reg.ru. Georgescu este descris ca „un lider naționalist care luptă împotriva globaliștilor“ și care „dorește oprirea războiului din Ucraina“, fiind văzut ca victima unei „lovituri de stat“ dată de la Bruxelles. Investigația a arătat că există mai multe canale de Telegram care au amplificat afirmațiile lui Georgescu, cum ar fi Grup N3, „Adevărul“, „Țarigrad TV“, „Gagauznews“, „Triunghiul Basarabean“. În spatele *website*-urilor Pravda se află persoane care folosesc același număr de telefon din Federația Rusă (+74955801111).

Georgescu a folosit în campania sa electorală intens X, Meta, YouTube, Telegram, TikTok. Potrivit unui raport Check First, realizat împreună cu ResetTech, EUDisinfo Lab și jurnaliștii Luiza Vasiliu și Victor Ilie¹⁷, au existat 25 de pagini Facebook care erau conectate printr-o infrastructură comună de *hosting* și care au difuzat 4100 de reclame, pentru care s-au plătit 264 909 euro pentru a promova în timpul campaniei electorale mesaje în favoarea lui Georgescu. Nick Clegg, care era în decembrie 2024 responsabil pentru acțiunile Meta la nivel global, a declarat că Meta a colaborat zilnic cu autoritățile române în timpul campaniei electorale. Până în prezent, Meta nu recunoaște ca fiind valid raportul Check First și nu a oferit date suplimentare pentru a afla mai multe despre această infrastructură care l-a promovat pe Georgescu și în ce măsură aceasta ar fi putut fi în conexiune cu Kremlinul.

În data de 4 februarie 2025, Viginum a publicat un nou raport dedicat alegerilor prezidențiale din România, intitulat *Manipularea algoritmilor și instrumentalizarea influencerilor. Concluzii desprinse din alegerile prezidențiale din România & riscuri pentru Franța*. Cei de la Viginum au constatat că pe contul de TikTok al lui Călin Georgescu numărul abonaților și al vizualizărilor a crescut de trei ori în perioada 10-24 noiembrie 2024, iar un hashtag #calingeorgescu a avut 73,2 milioane de vizualizări în doar 7 zile. Această creștere a fost posibilă, potrivit Viginum, datorită unei campanii de *astroturfing*, prin care s-a realizat o manipulare coordonată a algoritmului de recomandare a lui Călin Georgescu, prin publicarea pe scară largă a unor videoclipuri și comentarii care conțineau un *hashtag* sau unele cuvinte-cheie. *Astroturfing* este definit în acest raport ca „un mod de operare care constă în a da vizibilitate unui subiect, făcându-l să pară un

¹⁶ Matei Vrabie, *Komanda Kremlin: mașinăria rusă din spatele lui Călin Georgescu*, disponibil la <https://publicrecord.ro/2024/12/08/komanda-kremlin-masinaria-rusa-din-spatele-lui-calin-georgescu/>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

¹⁷ *Research Note: Meta's Role in Romania's 2024 Presidential Election*, disponibil la <https://checkfirst.net/work/research-note-metas-role-in-romaniyas-2024-presidential-election/>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

fenomen de masă, chiar dacă el provine din coordonarea a doar câteva conturi care produc un volum mare de postări pe același subiect“. Viginum constată că existau peste 25 000 de conturi TikTok, precum și canale Discord și Telegram, prepoziționate în favoarea lui Călin Georgescu, încă din septembrie 2022. Prin aceste conturi și canale s-a amplificat artificial conținutul pro-Georgescu. Canalele Discord și Telegram aveau un rol exact, acela de a da instrucțiuni precise despre cum trebuie partajat conținutul lor. Utilizatorii erau sfătuiți să editeze videoclipurile prin intermediul unor instrumente de editare oferite de TikTok sau Instagram, în așa fel încât să fie percepute ca având un conținut original.

Viginum a încercat să ofere un răspuns și la întrebarea despre cine a fost comanditarul din spatele acestei vaste operațiuni. S-a constatat că au fost recrutați peste 100 de *influenceri* cu peste 8 milioane de abonați, prin intermediul unei platforme de *marketing* din România, FameUp. Aceasta pune în legătură pe cei care vor să desfășoare campanii publicitare pe TikTok sau YouTube cu *influenceri*. FameUp a fost folosită de două organizații: Progresia și Fundament. Plata *influencerilor* s-a realizat printr-o firmă din Africa de Sud, FA Agency, administrată de filiala din Polonia a Gambling Media Group (GMG), care face parte dintr-o rețea condusă de o firmă din Ucraina, Zlodei. GMG și Zlodei sunt înregistrate în Kiev. *Viginum nu a reușit să meargă mai departe cu investigația pentru a afla comanditarul campaniei lui Călin Georgescu.*¹⁸

O lună mai târziu, în data de 4 martie 2025, o agenție de stat denumită Sistemul de Informații privind Securitatea Italiei (*Sistema de Informazione per la Sicurezza della Repubblica*) publica *Raportul anual privind politica de informare pentru securitate 2025*, prin care constata că peste 25 000 de conturi TikTok au devenit simultan active în favoarea lui Călin Georgescu, cu doar două săptămâni înainte de turul unu al alegerilor prezidențiale, iar 797 conturi create în 2016 au devenit brusc foarte active în același scop. Totodată, raportul italian constata că, la data de 1 decembrie 2024 canalul Telegram „Propagator“, care coordona mesajele pro-Georgescu, înregistra 5005 abonați, cu aproximativ 4000 mai mulți decât în 24 noiembrie, care au propagat mesaje pro-Georgescu în vederea turului doi al alegerilor prezidențiale, fiind cheltuiți 381 000 de dolari.¹⁹

Concidență sau nu, raportul italian a fost publicat în aceeași zi, 4 martie, în care SVR, Serviciul de Informații Externe al Federației Ruse, a publicat un comunicat prin care susținea că Parchetul General a deschis un dosar penal lui Călin Georgescu la cererea Uniunii Europene, de teama ca nu cumva politicianii europeni apropiați ideologic de Donald Trump să ajungă la putere.

Comunicatul SVR a fost publicat în contextul în care devenise clar că de fapt Călin Georgescu nu va mai putea participa la alegerile prezidențiale din 2025. Astfel, *Călin Georgescu se transformase din candidatul pe care miza Federația Rusă într-o vulnerabilitate pentru serviciul pentru care acesta a lucrat, fiind dat un semnal public al despărțirii de un agent de influență care și-a ratat misiunea, anume aceea de a deveni Președinte al României.*

¹⁸ Raportul Viginum este disponibil la adresa https://www.sgdsn.gouv.fr/files/2025-02/20250204_VIGINUM_Rapport%20public_Elections_Roumanie_risques_France_ROU.pdf, accesat la data de 26 octombrie 2025.

¹⁹ Raportul poate fi consultat la adresa <https://www.sicurezzanazionale.gov.it/contenuti/relazione-al-parlamento-2025>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

Pe data de 2 mai 2025 Mediapart, un *website* de anchete din Franța, publica o analiză din care reieșea că a existat o coordonare între SVR și Călin Georgescu, obiectivul trasat de la Moscova fiind nu doar câștigarea alegerilor prezidențiale, dar și a minim 30% din locurile din Parlament.²⁰

Ce rezultă prin urmare din toate aceste investigații, derulate de autoritățile din România, Franța, Italia sau de alte entități non-statale?

Intrarea în scenă a lui Călin Georgescu a fost pregătită, din perspectiva intervenției actorilor externi, încă din 2016, prin crearea unor conturi de TikTok inactive. Cine a creat aceste conturi, dacă nu un actor statal interesat, respectiv Federația Rusă? De ce aceste conturi au „explodat“ în noiembrie 2024 și nu mai devreme și de ce au transmis simultan informații pozitive despre Călin Georgescu? Nu avem deocamdată răspunsuri definitive la aceste întrebări.

Călin Georgescu se înscrie în cursa electorală, se află mult timp „sub radar“, chiar rămâne în Austria și după acest moment – dacă ne bazăm pe propriile sale afirmații privind momentul întoarcerii în România. Imediat după această întoarcere, cu doar câteva zile înainte de alegeri, izbucnește un fel de „jihad“ informațional pe toate rețelele sociale. Știm astăzi exact momentul când acest „jihad“ a demarat, frapează însă capacitatea de a începe simultan o campanie de proporții pe YouTube, TikTok, Meta, X, Instagram și Telegram. Marius Lulea, prim-vicepreședinte AUR, a declarat, a doua zi după primul tur al alegerilor prezidențiale: „S-au folosit boți și trolci. Noi am constatat încă din 2022, din partea a doua a anului, că sunt folosiți și la Diana Șoșoacă. Generarea acestor boți se face automat pe baza unor softuri și echipamente performante și în momentul în care Șoșoacă a fost retrasă de pe scena politică boții au fost mutați pe Călin Georgescu“²¹. Despre ce „boți și trolci“ este vorba? Domnul Lulea a fost destul de eliptic în declarații, deși este evident că la nivelul conducerii AUR se știa exact în ce constau instrumentele pe care Georgescu avea să le folosească în campania electorală. Preluarea unui *soft* de către un alt candidat și atitudinea ostilă a doamnei Șoșoacă după alegeri împotriva domnului Georgescu sugerează că această preluare a unor instrumente sofisticate de intervenție *online* în campania electorală nu s-a făcut chiar de bunăvoie. Cineva a oferit un astfel de instrument puternic doamnei Șoșoacă. Tot acel cineva, după ce respectiva nu a mai putut candida, a transferat acest instrument domnului Georgescu, care îl folosește din plin.

S-a afirmat că autoritățile nu au acționat prompt, înainte și după turul întâi. Mecanismul pe care îl avem în prezent implică o sesizare a ANCOM și o acțiune de blocare din partea DNSC. Această instituție poate cere operatorilor de Internet să elimine o adresă IP considerată suspectă. De aici intrăm într-un teritoriu incert, întrucât o singură adresă de IP poate ascunde zeci, chiar sute de platforme, bloguri, aplicații etc. Întotdeauna există un risc de a nu lua decizia corectă,

²⁰ <https://www.mediapart.fr/journal/international/020525/les-services-secrets-roumains-accusent-le-kremlin-d-avoir-truque-la-presidentielle>, consultat la data de 26 octombrie 2025.

²¹ <https://hotnews.ro/interviu-explicatia-aur-pentru-socul-georgescu-tehnologie-performanta-de-boti-si-troli-pe-tiktok-folosita-intai-de-sosoaca-si-care-a-ajuns-apoi-la-calin-georgescu-1844410>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

de aceea este nevoie de o analiză care poate depăși câteva zile și nimic nu garantează că ea este corectă. Imediat după anunțul rezultatului turului întâi, Călin Georgescu a apărut pe data de 25 noiembrie într-o intervenție *live* pe YouTube. Chiar dacă ANCOM ar fi sesizat DNSC în dimineața zilei respective, nu ar fi fost timp pentru a bloca activitatea acelui canal de YouTube.

Astfel, tehnologia utilizată de Călin Georgescu a fost întotdeauna cu un pas înaintea măsurilor care pot fi luate. S-a invocat foarte mult *Digital Services Act*, dar acest instrument al UE nu a fost gândit pentru a acționa rapid, în timpul unei campanii electorale.

Deocamdată, nu cunoaștem algoritmi pe baza cărora un mesaj al lui Georgescu sau despre Georgescu este sau a fost promovat de TikTok, X sau Meta. Știm însă că strategia sa de promovare nu ar fi fost atât de agresivă și nu ar fi produs un impact atât de masiv fără a fi avut un impuls din partea unui actor statal care promovează dezinformarea și a unei „armate din umbră” de actori non-statali din exterior care au distribuit mesajele sale.

Anne Applebaum a oferit o explicație deosebit de interesantă ascensiunii lui Călin Georgescu, care nu are legătură cu modalitatea sa de promovare. Potrivit autoarei, în politică s-au manifestat întotdeauna două curente, cel rațional, care se întruchiează în democrația liberală, și cel care pune accent pe irațional, pe elementul mistic. De aici fascinația pentru magie, care începe să aibă un corespondent și în politică. Extrema dreaptă și promovarea xenofobiei pot conviețui foarte confortabil cu stânga radicală, anticreștină, secularizată, care începe să promoveze o formă de „neopăgânism”. Asemenea combinații ale extremelor politice pot fi exemplificate printr-un partid politic – PiS în Polonia – sau un lider politic – Sahra Wagenknecht în Germania. Apare astfel liderul spiritual care poate fi și lider politic. Călin Georgescu ar fi, din această perspectivă, parte din „noii Rasputini”, care reiau o formă de comportament mistic ce influențează domeniul politic de mai multe secole. Această formă de misticism nu este doar împotriva științei, ci și împotriva democrației.²²

Desigur, în acest moment lipsesc toate piesele din enormul *puzzle* care a fost campania electorală a lui Călin Georgescu. Nu avem încă un răspuns la întrebarea: factorul extern a fost mai important decât vectorii de promovare internă sau invers? Nu cunoaștem încă toate mecanismele acestei campanii. Este vina instituțiilor abilitate? Difícil a da un răspuns. Cert este că s-a sesizat ceva neobișnuit în campania lui Georgescu cu câteva zile înainte de 24 noiembrie și s-a încercat să se acționeze. S-a văzut imaginea de ansamblu? Evident că nu. Putea fi văzută? Greu de dat un răspuns definitiv și a se stabili responsabilități.

Într-o democrație, alegeri libere înseamnă ca alegătorii să își poată exprima liber voința atunci când își exercită dreptul la vot. A exprima liber voința înseamnă a nu fi supus unor informații false care au potențialul de a distorsiona respectiva voință. Din acest motiv s-au introdus numeroase garanții în acest sens, cum ar fi

²² Anne Applebaum, „The New Rasputins. Anti-science mysticism is enabling autocracy around the globe”, în *The Atlantic*, februarie 2025, disponibil la <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2025/02/trump-populist-conspiracism-autocracy-rfk-jr/681088/>, accesat la data de 26 octombrie 2025.

regulile în baza cărora se desfășoară o campanie electorală. Rețelele sociale sunt în prezent o provocare globală în privința acestor reguli. Fără îndoială, până la urmă alegătorul este cel care merge la vot. Algoritmii rețelelor sociale sau *hackerii* nu votează, dar pot contribui la vicierea exprimării libere a voinței alegătorilor. Există preocuparea pentru a asigura că „regulile jocului“ sunt respectate. În absența acestor reguli, opinia celor care votează se formează potrivit unor informații care nu reprezintă adevărul.

Ne aflăm într-o epocă în care alegerile devin viciate, în sensul că nu mai reflectă voința liber exprimată a cetățenilor, prin operațiuni de dezinformare *online*, în timpul campaniei electorale. Nu se mai fură voturi sau ștampile, nu se mai falsifică procese-verbale, nu se mai introduc voturi în plus în urnă, nu mai vin la vot cetățeni transportați cu camioane de la o secție la alta. Atacul se produce asupra minții celui care este chemat la vot, înaintea votului, prin multiple mijloace. Am văzut un astfel de atac la alegerile din Georgia. Nu au existat fraude masive la vot, ci înaintea votului, prin manipularea alegătorilor într-un mod cu totul diferit de persuasiunea specifică acțiunilor dintr-o campanie electorală.

Ce ar fi de făcut pentru a garanta integritatea unui proces electoral? Suntem condamnați să depindem exclusiv de actori precum CCR pentru a ne asigura că votul este exprimat în cunoștință de cauză? Există o contradicție fundamentală între intervalul de timp redus care se alocă unei campanii electorale – de obicei, între 30 și 60 de zile –, rapiditatea cu care algoritmii unei rețele sociale pot fi influențați și măsurile care pot fi luate în timp real. Cum se poate rezolva această contradicție? Dincolo de măsuri de moment, ar trebui regândit întregul mecanism al unei campanii electorale, la nivel global. O variantă ar fi să considerăm „candidați“ potențiali o mulțime foarte mare de lideri, reali sau doar cu aderență *online*. Inteligența Artificială poate ajuta la identificarea potențialului unor asemenea persoane de a deveni la un moment dat candidați, implicați în procese electorale limitate în timp. Aceste persoane ar trebui monitorizate mai îndeaproape, pentru a vedea dacă nu cumva există actori statali care investesc în campaniile lor de promovare, pe partea politică. Însă o asemenea monitorizare permanentă, a unor profile care s-ar putea sau nu să intre în politică (în afară de cele ale politicienilor despre care se presupune că sunt gata oricând să candideze pentru a-și păstra privilegiile) nu este cumva, prin ea însăși, contrară democrației? Există și o altă variantă, aceea ca rețelele sociale să dezvăluie algoritmii de promovare și să existe siguranța că acești algoritmi nu se schimbă la intervenția unor actori statali. Problema este însă că aceste rețele sociale se apără, afirmând că derulează în principal campanii comerciale care implică și dimensiunea de *marketing*, iar activitatea politică este totdeauna pe plan secund. S-ar putea ca, în cele din urmă, singura soluție pentru a garanta desfășurarea unui proces electoral corect, prin care alegătorii să nu fie influențați de intervenții obscure, pe care nu le revendică nimeni sau despre care nu se știe nici măcar că au existat, să fie un echilibru între rețelele sociale. Un echilibru care să rezulte pe baza regulilor de cerere-ofertă, pe o piață liberă globală a rețelelor sociale, în care să existe o autoritate cu rol de arbitru. Până când se va ajunge la acest echilibru,

suntem deocamdată condamnați să asistăm la creșteri aparent de neexplicat ale unor candidați care se prezintă ca fiind „independenți“, veniți de nicăieri, dar care de fapt sunt legați prin fire invizibile de actori statali ce urmăresc să atingă un scop precis prin interferența în procesul electoral. Deocamdată, încă se menține iluzia că influența externă nu ar fi existat în campania electorală a lui Călin Georgescu și, oricum, dacă ar fi existat, nici nu eram capabili să o descoperim.

BIBLIOGRAFIE

- Applebaum, Anne (2025) „The New Rasputins. Anti-science mysticism is enabling autocracy around the globe“, în *The Atlantic*, februarie, disponibil la <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2025/02/trump-populist-conspiracism-autocracy-rfk-jr/681088/>.
- Bello, Giovanni (2019), *Democracy in the Age of Techno-Populism*, disponibil la https://www.academia.edu/38568004/Democracy_in_the_age_of techno_populism.
- Brubaker, Rogers (2023), *Hyperconnectivity And Its Discontents*, Polity Press, Cambridge.
- Deseriis, Marco (2017), „Techno-populism: The Emergence of a Discursive Formation. TripleC: Communication Capitalism & Critique“, în *Journal for a Global Sustainable Information Society*, 15(2)/2017.
- Da Empoli, Giuliano (2019), *Les ingénieurs du chaos*, Gallimard, Paris, 2019.
- Ghincea, Marius (2025), „Au fost rușii? Ce ne spun dovezile despre o posibilă implicare a Rusiei în alegerile din România“, disponibil la <https://www.contributors.ro/au-fost-rusii-ce-ne-spun-dovezile-despre-o-posibila-implicare-a-rusiei-in-alegerile-din-romania/>.
- Han, Byung-Chul (2021), *Infokratie. Digitalisierung und die Krise der Demokratie*, MSB Matthes & Seitz, Berlin.
- Invernizzi Accetti, Carlo, Chris Bickerton (2021), *Techno-Populism. The New Logic of Democratic Politics*, Oxford University Press, Oxford.
- Lipow, Arthur, Patrick Seyd (f.a.), „Political Parties and the Challenge of Democracy: From Steam-Engines to Techno-Populism“, în *New Political Science*, 17.
- Martinescu, Andra-Lucia, Sorina Stallard, Alina Balățchi-Lupașcu, Mihai George Forlăfu & The Osavul Data Team: Yan Kurtov, Dmytro Plieshakov & Yevhen Popov (2024), *Networks of Influence: Decoding foreign meddling in Romania's elections*.
- Popoviciu, Andrei, *TikTok influencers flee Romania amid tax probe into their election rule*, disponibil la <https://www.politico.eu/article/romania-tiktok-election-calin-georgescu-elena-lasconi/>.
- Raportul Viginum, disponibil la https://www.sgdsn.gouv.fr/files/2025-02/20250204_VIGINUM_Rapport%20public_Elections_Roumanie_risques_France_ROU.pdf.
- Research Note: *Meta's Role in Romania's 2024 Presidential Election*, disponibil la <https://checkfirst.network/research-note-metas-role-in-romanas-2024-presidential-election/>.
- Rid, Thomas Rid (2020), *Active Measures. The Secret History of Disinformation Political Warfare*, Profile Books, London.
- Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova*, disponibil la <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and-maria-alekseyevna-lvova-belova>.
- Vrabie, Matei, *Komanda Kremlin: mașinăria rusă din spatele lui Călin Georgescu*, disponibil la <https://publicrecord.ro/2024/12/08/komanda-kremlin-masinaria-rusa-din-spatele-lui-calin-georgescu/>.
- Woodward, Bob (2024), *War*, Simon&Schuster, New York.
- <https://hotnews.ro/interviu-explicatia-aur-pentru-socul-georgescu-tehnologie-performanta-de-boti-si-troli-pe-tiktok-folosita-intai-de-sosoaca-si-care-a-ajuns-apoi-la-calin-georgescu-1844410>.
- <https://www.sicurezza nazionale.gov.it/contenuti/relazione-al-parlamento-2025>.
- <https://www.mediapart.fr/journal/international/020525/les-services-secrets-roumains-accusent-le-kremlin-d-avoir-truque-la-presidentielle>.